

koje figurira kao rana faza centralizirane države s jednopartijskom vladavinom ukotvljenoj u ideologiji "bratstva i jedinstva". Slijedi kratak osvrt na odgoj i obrazovanje u razdoblju kasnog obrazovanja poslije čega započinje druga veća cjelina rada - analiza obrazovanja nacionalnih manjina u višestranačkoj demokraciji na primjeru školske godine 2013./2014. Rad završava razmatranjem o obrazovanju kao važnom faktoru afirmacije identiteta nacionalnih manjina unutar istraženih režima.

Zadnji rad drugog broja *Historijskog zbornika* je pregledne naravi autora Vedrana Muića. Kroz rad *Historiografija, arhivi i digitalizacija – prema epistemološkoj demokratizaciji. Može li svatko s pristupom internetu biti povjesničar?* (405–428) autor problematizira implikacije digitalizacije arhivskog gradiva. Jedina vijest u sklopu *Historijskog zbornika* prostire se na devet stranica posvećenih nagradama za rad na području historiografije u 2019. godini od strane Hrvatskoga nacionalnog odbora za povijesne znanosti i Društva za hrvatsku povjesnicu (429–438). Naposljetku, nailazimo na bogati segment u obliku ocjena i prikaza (439–492) te dva poduža prikaza posvećenih znanstvenom skupu i kolokviju; prvi u režiji Ivana Mileca (*Ferdo Šišić i hrvatska historiografija prve polovice 20. stoljeća*; 494–497), a drugi u režiji Lucije Bakšić (*Povijest u javnom prostoru: stanje i perspektive. Hrvatska i inozemna iskustva*, 498–499). *Historijski zbornik* za 2019. godinu završava zatišjem tipkovnica u vidu četiri nekrologa posvećenih redom Pavlu Knezoviću, Franji Šanjeku, Mariju Strechi te Petru Strčiću (501–514).

David Čarapina

Croatica christiana periodica. Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, god. 43, br. 83 (308 str.) – br. 84 (214 str.), Zagreb 2019.

Institut za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u 2019. godini izdao je dva broja časopisa *Croatica Christiana periodica*. U ovom, 43. godištu, u rubrici *Rasprave i prilogi*, sedamnaest radova osvijetlilo je teme iz područja crkvene povijesti.

Prvi broj 43. godišta počinje radom Denisa Njarija i Petra Kolesarića pod naslovom *Kult svetog Ladislava u međurječju Drave i Save* (1–12). Autori obrađuju kult štovanja nebiblijskih svetaca vladara na području Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva utvrđujući mjeru zastupljenosti kulta svetog Ladislava osobito u području županija međurječja Drave i Save. Utvrđuju da se analiza uklapa u već postojeće analize toga kulta na razini srednjovjekovne Kraljevine Ugarske.

O početku i razvoju opservacije u franjevačkom redu do ekumenskog sabora u Konstanzu piše autor Željko Tolić u radu *Nastanak i razvoj opservacije u franjevačkom redu do ekumenskog sabora u Konstanzu* (13–39). Članak je podijeljen u dva poglavlja, u prvom autor obrađuje razvoj opservacije u Italiji, dok drugi dio obrađuje francusku opservaciju i njezin razvoj do sabora u Konstanzu. Naglašava kako su se opservacije razvijale neposredno jedna nakon druge, ali neovisne jedna o drugoj sa sasvim drukčijim obilježjima.

O Zadarskoj dijecezanskoj sinodi 1598. godine piše Zvezdan Strika u članku naslova *Zadarska dijecezanska sinoda 1598. godine* (41–57). Uz prikaz Zadarske dijecezanske sinode 1598. godine donosi podatke o pastoralnom djelovanju nadbiskupa de Minuccija i njegov rad na posttridentskoj obnovi Zadarske nadbiskupije.

Autori Lovorka Čoralić i Zdenko Dundović napisali su članak naslova *Problematika ostavština u korist otkupa kršćanskih robova u 18. stoljeću (oporuka biskupa Nikole Vladagnija)* (59–79). Na temelju izvornog gradiva Državnog arhiva u Veneciji razmatrana je oporuka Lješkog biskupa Vladagnija u Albaniji s osvrtom na problematiku otkupa kršćanskih robova, oporučnog darivanja novca u tu svrhu i pravnih poteškoća koje su pratile taj proces.

O nacionalno-političkim aspektima zahtjeva za afirmacijom glagoljaške liturgije u hrvatskim zemljama od sredine 19. do početka 20. stoljeća tema je autora Zorana Grijaka (81–119). U radu analizira nacionalno-političke aspekte zahtjeva za uvođenjem starocrkvenoslavenske glagoljaške liturgije u bogoslužje Katoličke crkve u hrvatskim zemljama od sredine 19. do početka 20. stoljeća. Istraživanje se odnosi na sveobuhvatan prostor hrvatskih nacionalno-političkih aspiracija u kontekstu hrvatskog nacionalno-integracijskog procesa u drugoj polovici 19. i početkom 20. stoljeća.

Autor Anto Mikić obrađuje temu *Okolnosti pronalaska zagubljenog blaga Riznice zagrebačke katedrale i zlata židovske obitelji Berman 1968. godine* (121–142). Autor na temelju relevantne literature te izvornoga arhivskog gradiva rekonstruira slabo poznatu epizodu novije povijesti Riznice zagrebačke katedrale, koja ima šire historiografsko značenje. Obrađuje cjeloviti popis i inventarni opis predmeta Riznice koji su bili tijekom Drugoga svjetskog rata sakriveni u jednoj od kula Nadbiskupskog dvora kao i opis dragocjenosti židovske obitelji Berman koji su isto tako bili pohranjeni na tavanu dvora i sakriveni od ustaških vlasti.

“Stenjevečki slučaj” i Šaptinovci – primjeri prelaženja u Hrvatsku starokatoličku crkvu (143–170) naslov je rada Daniela Patafte u kojem donosi rekonstrukciju događaja u međuratnom razdoblju i prelasku dijela župljana Stenjeveca i Šaptinovaca na starokatolicizam. Autor je koristio gradivo Nadbiskupijskog arhiva i *Katolički list* kao izvore rečenih događaja s naglaskom na važnim čimbenicima koji su doprinijeli pojavi starokatolicizma u Stenjevcu i Šaptinovcima, te ukazujući na razloge širenja starokatolicizma.

O završetku provincijalne službe Tomislava Šagija u Ilirskoj kapucinskoj provinciji i njezinoj baštini piše Anto Barišić u članku *Završetak provincijalne službe Tomislava Šagija u Ilirskoj kapucinskoj provinciji i njezinoj baštini u daljnjoj povijesti* (171–201). Rad je nastavak prethodnih dvaju radova o provincijalnoj službi Tomislava Šagija.

Ivica Lučić piše rad *Katolička crkva u Bosni i Hercegovini u dokumentima Uprave državne bezbjednosti pedesetih godina 20. stoljeća* (203–218). Autor obrađuje postupanje komunističke vlasti prema Katoličkoj crkvi u Bosni i Hercegovini tijekom pedesetih godina 20. stoljeća, represivne i nerepresivne mjere, podjele svećenika i propagandu koja je vršena u svrhu slabljenja utjecaja Katoličke crkve.

Zbirke stranih rijetkih knjiga XVI. stoljeća u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: Franjevački samostan sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću naslov je rada autora Jurja Lokmera i File Bekavac-Lokmer (219–268). Autori u ovom članku donose katalog navedene zbirke rijetkih knjiga samostana u Kloštar Ivaniću sa komentarima i informacijama o autorima uz svaki naslov tj. djelo.

Slijedi rubrika *Prikazi i recenzije* (269–293) s deset prikaza povijesne literature. Na samom kraju broja nalazi se *Kronika* s prinosom znanstvenog skupa o trećoredskom samostanu sv. Marije na Glavotoku i njegovim fratrima.

Drugi broj 43. godišta počinje člankom naslova *Odnos između rimske države i kršćanstva i klasična rimska jurisdikcija* (1–19) čiji su autori Henrik-Riko Held i Martina Ostojić. Autori u radu analiziraju odnos rimske države i kršćanstva iz perspektive klasične rimske jurisprudencije.

Nadalje slijedi članak Marka Medveda čiji je naslov *Datacija izgradnje augustinskog samostana i crkve sv. Jeronima u Rijeci* (21–38). Članak nastoji odrediti dataciju izgradnje samostana i crkve augustinaca pustinjaka, prvih redovnika u gradu Rijeci. S obzirom na vrlo malo hrvatskih historio-grafskih izvora, autor se služi domaćom i inozemnom literaturom, kao i do sada slabo poznatim arhivskim izvorima svjetovnih i crkvenih arhiva.

Zdenko Dundović i Marijana Mohorić pišu članak *Bratovština 40-satnog klanjanja u Zadru i njezina matrikula (16. – 17. stoljeća)* (39–55). Autori donose povijesni pregled Bratovštine 40-satnog klanjanja u Zadru na temelju njezine matrikule pohranjene u Arhivu Zadarske nadbiskupije. Analiza sadržaja donosi prijepise temeljnih kapitula, ukazuje na teškoće kojima se bratovština susretala te se navode imena članova bratovštine svjetovnih i crkvenih struktura gdje su ona naznačena.

Nadalje u članku *Ivan Butković (1876. – 1954.)* (57–75) Mate Anić donosi kronološki životni put i djelovanje u Hrvatskom katoličkom pokretu Ivana Butkovića, ključne osobe u radu na organizaciji laikata i katoličke mladeži s ciljem obrane katoličkog svjetonazora od liberalnih ideja toga vremena.

Izgradnja bogoslužnih prostora u Novom Zagrebu za vrijeme komunističkog režima: primjer župe Utrine (77–102) čiji su autori Leopold Čurčić i Slavko Slišković donosi na primjeru župe Utrina prikaz problema s kojima su se susretale novoosnovane župe pri gradnji i organizaciji župnih zajednica i crkava u komunističkom režimu sve do osamostaljenja Republike Hrvatske i pada komunističkog režima.

Taras Barščevski piše o povijesti Biblijskog instituta Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod naslovom *Povijest Biblijskog instituta Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* (103–122). Autor prikazuje razvoj i rad Instituta za biblijski pastoral pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu od njegovih početaka do današnjih dana.

Juraj Lokmer i Fila Bekavac-Lokmer donose katalog rijetkih knjiga u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Naslov članka glasi *Zbirke stranih i rijetkih knjiga XVI. stoljeća u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: franjevački samostan sv. Križa u Osijeku* (123–183). Autori uz katalog iznose komentare i informacije o autorima zbirke uz svaki naslov (djelo).

Nakon sedam priloga slijedi rubrika *Prikazi i recenzije* (183–201) s osam prikaza i recenzija povijesne literature. Na samom kraju ovoga broja nalazimo rubriku *In memoriam* s nekrolozima posvećenima prof. dr. sc. fra Emanuelu Franji Hošku koji je napisao Daniel Patafta i akademiku Franji Šanjeku koji je napisao Slavko Slišković.

Ivica Iviček

***Scrinia Slavonica: Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*, sv. 20, Slavonski Brod 2020., 592 str.**

U listopadu 2020. godine objavljen je jubilarni 20. broj znanstvenog časopisa *Scrinia Slavonica: Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*. Sadržaj časopisa je podijeljen u nekoliko dijelova, pri čemu središnji dio (9–335) sadrži ukupno 11 znanstvenih radova, točnije 7 izvornih znanstvenih radova i 4 pregledna